

Már az 1877-es függetlenségi háború előtt létezett Babadagban egy muzulmán szeminárium, amelyet Gazi Ali pasa alapított. A háború után a török vallásfelekezeti személyzet Konstantinápolyba menekült, ezért Petre Poni kultuszminiszter sürgős pótlásukról akart gondoskodni. Demirdzsán efendi babadagi imám igazgatósága alatt bevezeti az arab nyelvet, a Korán értelmezése és a muzulmán vallásérkölcse állami oktatását. 1899-ben Dobrudzsában járvány és soha nem tapasztalt szárazság pusztít, s ez Babadag környékének lakosságát ismét kivándorlásra kényszeríti. Ezt követően, 1901-ben a szeminárium Medgidia városába költözik át, ahol a mai napig is fennáll. Három év múlva Spiru Haret közművelődésügyi miniszter oktatási reformokat vezet be, amelyek alapján a tanulók nemcsak vallási, hanem általános műveltséghez is jutnak. Így kerül sor a román nyelv és irodalom, az egyetemes és román történelem, a földrajz, a természetrajz, a kémia és fizika, a mennyiségtan, az alkotmányos és közjog, a higiénia és népi gyógyászat, a gyümölcs- és zöldségkertészet, a pedagógia, a zene, rajz és szépírás, valamint a testnevelés oktatására. Az oktatószemélyzet 12 tanárból, 3 mesterből és 2 pedagógusból állott.

1908-ban a szeminárium mellett internátust is létesítenek. A fiatal végzetek mint tanítók vagy hodzsák (papok) kapnak alkalmazást. Műveltségük hatása rendkívül hamar megmutatkozik a dobrudzsai tatárok szellemi életében. A haladás elé azonban még akadályokat gördített a járási muftik törvénytelen papavatása, ezek ugyanis műveletlen és rosszündulatú személyeket neveztek ki papoknak, a szemináriumi növendékek rovására. Másrészt Konstantinápolyból tömegesen érkeztek a kóbor dervisek, akik vallásos külszín alatt ellenséges propagandát terjesztettek, kivándorlásra buzdították a tatárokat, s közben nem mulasztották el megtömní saját zsebüket a kicsikart, gazdag adományokkal. A tarthatatlan helyzetet Spiru Haret oldotta meg: kormány szinten kijárta a hodzsák kinevezéséhez szükséges rendszabályok törvénybe iktatását, megfosztva ezzel a muftikat kényükre-kedvükre gyakorolt előjogaiktól. Az első világháború aztán a kóbor dervisek önkényeskedéseinek is véget vetett.

Az oktatásügyben csupán a második világháború után következett be gyökeres változás. Az általános iskolákban tatár tanyelvű osztályok jönnek létre. Kazanyból, a Tatár Szovjet Szocialista Köztársaság fővárosából könyvküldemények érkeznek, de az itteni lakosság nem tudott megbarátkozni a cirillbetűs szövegekkel. Nyilvánvaló, hogy az idők folyamán Dobrudzsában teljesen önálló etnikai csoport alakult ki, amelynek nemcsak kultúrkincsei, de nyelvjárása is élesen elüt a kazanyi tatárokéétól. A kisszámú írott tatár nyelvemléket valamikor még arab betűkkel rögzítették, de Musztafa Kemal Atatürk reformjait követően nemcsak a törökök, hanem a dobrudzsai tatárok is áttértek a latinbetűs írásra, amelyet ma is használnak.

Mai életünket vizsgálva még hosszasan írhatnánk gazdasági helyzetük összehasonlíthatatlan javulásáról, művelődési tevékenységük fellendüléséről, mindazokról a gyarapodott lehetőségekről, amelyek a román haza egyenlő fiaiként szocialista korunkban előttük is megnyíltak. De ez már nem a történelemhez, hanem mai életük krónikájához tartozik.

HAZAI NÉMET ÉS SZERB KÖLTŐK VERSEI

ALFRED KITTNER

HAZATÉRÉS

Csak az igaz nagyság érlel,
Csak a mélység tükröz vissza,
Legyen az könyv hét pecséttel,
Legyen a magasság sólyma.

Ahol oly sok halott hallgat,
Ki túlélte poklok mélyét,
A sírhoz borzongva ballag,
Mormolva gyászolja népét.

Kemény vagy, ki voltál szelíd.
Mondd, hogyan is volt még kedved,
Hordozva szenvedéseid,
A napokba illeszkedned?

Tüzes tapló volt a tested,
Szerteporló hamuvá vált.
Csodája a szeretetnek
Mégis túlélte halálát.

Csak a mélység tükröz vissza,
Csak az igaz nagyság érlel,
Legyen a magasság sólyma,
Legyen az könyv hét pecséttel.

1944. május

ILSE HEHN

FÖLVETTEM KIRÁLYI RUHÁM
hét hegyen átrepültem
hét várban kutakodtam
a végső völgyben csupasz voltam

daloltam királyi dalom
hét hegyen átrepültem
hét várban kutakodtam
a végső völgyben néma voltam

és fogtam a ruhám
és fogtam a dalom
elástam mindent
hét hegy aljában

**hét vár aljában
s megérkeztem valahova**

AZ ÓRÁM KICSI ÉS KEREK
az idő belé alig-alig mehet
az időm finoman nagyon finoman pereg
bepiszkolt ruhám helyett másikat hol veszek

GYAKRAN ELFELEJTEM A MOSOLYT
föltenni arcomra
megyek az utcán
és nem ismer meg senki
gyakran elfelejtem a mosolyt
levenni arcomról
megyek az utcán
s mindenki azt hiszi
ismer engem

JANCSIK PÁL fordításai

ROLF FRIEDER MARMONT

GÜNTHER EICH EMLÉKÉRE

Azt mondtad: kavics,
és elporladt.
Azt mondtad: csalogány,
és átrepült a varjak táborába.
Azt mondtad: rózsa,
és elhullatta szirmait.
Azt mondtad: testvér —
és téged célzott meg a kése.

Szerény műfordító,
mást gondoltál magadban.

1973

BARCASÁGI PARASZTHÁZ

Szeretet, hűség, becsület:
vakolattá meredt szavak,
kapuívokról töredeznek.

A fecskék becsben tartják őket.
Szél és eső sem marad tétlen.
A hársfa mégis úgy virul, mint valaha.

RITÓÓK JÁNOS fordításai

RICHARD WAGNER

BALLADA

és aztán az ezeregy éjszakából
az x. világba értem
itt is azt mondták nekem: jól megy sorod
és én beismertem: jól megy sorom
itt is azt mondták nekem: boldog vagy
és én bevallottam: boldog vagyok
itt is megvallották nekem: jól megy sorod
és én beismertem: jól megy sorom
és azt mondtam: boldog vagyok
és beismertem: jól megy sorom

aztán egy szürke szeptember-reggelen
ócsárolni kezdték silány szókinccsemet
azóta szótáraimban
szinonimákat keresek a „jó“-ra és a „boldog“-ra

GERHARD ORTINAU

MIELŐTT ELENYÉSZNÉNEK AZ ÓRÁK
vetkőztesd le
és mosd meg őket
csak akkor lesznek méltók arra
hogy holtá váljanak

PARADOXON

valaki egy vekkert
hoz a vendéglőbe
és maga elé teszi
az asztalra

a vendégek óvatosan
érelklődnnek
vafon eladó-e
a vekker

azt mondja az ember:
én nem tudok
válaszolni
mert néma vagyok

ezzel az ember
politizálni kezdett
mert magas politika
azt állítani:
én nem politizálok

JANCSIK PÁL fordításai

IVO MUNČAN

ZSOLTÁR

az emberek hamuvá akarták változtatni az Embereket,
hát krematóriumok pörkölték az Embereket,
az emberek parancsot adtak az Emberek kivégzésére,
és élő húst szeleteltek a golyók,
és az Embereket útra küldték
(oda, ahol csak a Biblia szerint van élet).
Az emberek istenek akartak lenni,
az emberek az Emberekbe haraptak,
de
az Emberek felkeltek és megmondták világosan:
NEM,
pontot minden vérontásra,
pontot a krematórium-kapukra,
pontot a gázkamra-ajtókra,
pontot!

... és felébresztették a lelkiismeretet,
és kezét kézbe fogtak, és egy új házat
kezdtek felhúzni a régi rögön az Emberek.

Imitt-amott az emberek még megpróbálkoznak
az istennéválással.
imitt-amott az emberek ismét kiadják parancsaik
az élet elhantolására,